

Diplomasi

Henry Kissinger, Çev. Elif Berktas

Ankara, Panama Yayıncılık, 2018, 872 sayfa, ISBN: 978-975-458-111-9.

Mücahit DİZMAN*

Yazar Henry A. Kissinger, 1923 yılında doğmuş olup, 1938 yılında yaşanan Nazi soykırımında Amerika'ya taşınmıştır. Harvard Üniversitesinde lisans ve bütünleşik doktora eğitimlerini tamamlayan Kissinger, aynı üniversitede uzun yıllar akademisyen olarak çalışmıştır. 1969-1975 yılları arasında Ulusal Güvenlik Danışmanlığı ve 1973-1975 yılları arasında da hem Ulusal Güvenlik Danışmanlığı hem de Dışişleri Bakanlığı görevlerini aynı anda yürütmüştür. Görev süresinde Sovyetler Birliği ile yumuşama politikasını geliştirmiş olup ABD-Çin ilişkilerinde üçgen diplomasisi yöntemini geliştirmiştir. Ayrıca Dışişleri Bakanlığı döneminde Vietnam Savaşı esnasında ABD'nin bölgeden çekilmesinde önemli rol oynamıştır. Bu bağlamdaki katkılarından dolayı 1973 yılında Nobel Barış Ödülü'ne layık görülmüştür. Mısır-İsrail ve Filistin-İsrail arasında aracılık rolü şeklinde yaptığı görüşmelerin, tarzı itibarıyla *mekik diplomasisi* kavramının uluslararası ilişkiler alanına kazandırılmasına katkı sağlamıştır. Hâlâ hayatta olan Kissinger, sahip olduğu özel bir şirkette danışmanlık yapmaya devam etmektedir.

Henry A. Kissinger'in, *Diplomasi* kitabının yanı sıra benzer konular hakkında yazdığı ve katkıda bulunduğu 42 adet kitabı bulunmaktadır. *Diplomasi* kitabı, Kissinger'in en önemli eserleri arasında yer almakta olup, ülkemizde basımı Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları tarafından ilk olarak 2006'da yapılmıştır. Kitap 31 bölümden oluşmaktadır. 872 sayfa olan kitap, Türkiye'de 17'nci baskısını gerçekleştirmiştir. Kissinger, *Diplomasi* kitabında, 16'ncı yüzyıldan itibaren

---

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Polis Akademisi Başkanlığı Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Uluslararası Güvenlik Bölümü, Ankara, mucahitdizman@gmail.com

özellikle Avrupa-ABD-Sovyetler Birliği arasında geçen önemli diplomatik olayların neredeyse tümüne değinmektedir. İlk bölüm ve son bölüm “Yeni Dünya Düzeni” başlıklarıyla okuyucuya sunulmaktadır. Burada okuyucunun kitaba başlamadan önce sahip olduğu bakış açısı ile okuduktan sonraki kazanımlarını kıyaslayabilmesi amaçlanmıştır.

Kissinger’a göre Amerika’nın kuruluş felsefesinin temel taşı *özgürlük* teması oluşturmaktadır. İlk bölümlerden de anlaşılacağı üzere, Amerika dünyada özgürlük anlayışını geliştirmek amaçlı birçok mücadele vermiştir. Bu bağlamda demokrasi kavramına birçok katkısı olduğu gibi, demokrasiyi yayma çabaları içerisinde birçok başarısız girişimlerinin olduğunu da belirtmek gerekmektedir. Bu konuda Kissinger da bazı bölümlerde Amerika’yı eleştirmektedir. (s. 11) Amerika, Avrupa’daki *güç dengesi* sistemine uzun yıllar boyunca zıt bir duruş sergilemiştir. Hatta bazı dönemlerde bu görüşünü açık bir şekilde ifade etmenin yanı sıra, hiçbir zaman bu güç dengesi sistemine dâhil olmadığını da öne sürmektedir. Ancak ilk bölümdeki “Yeni Dünya Düzeni” başlığından anlaşılacağı üzere Kissinger bu konuda farklı düşünmektedir. Kissinger, yeni dünya düzeninin yeniden güç dengesi sistemine doğru evrileceğini iddia etmektedir.

Kissinger’a göre, devlet adamı ve entelektüel düşünce birbirinden çok farklı kavramlardır. Devlet adamının verdiği kararlar bir devletin varoluşuna bile etki edebilecek nitelikteyken, entelektüel düşünceyse “*sahip olunan sosyal durumları iyileştirmenin ötesine geçememektedir.*” Bu bağlamda ABD, bir devlet olma çabası içerisinde 20’nci yüzyıla kadar dış politikasını deniz aşırı işlere odaklanmaktan kaçınmıştır. Yani Avrupa’nın, Sovyet Birliği’nin ve ABD’nin kendi işleriyle ilgilenmesi hususuna odaklanılmıştır. Monroe Doktrini bu konuda ABD için milat olmakla birlikte, Amerikalıları kıtalarından uzaklaştıran doktrin olarak da bilinmektedir. Bu dönemden sonra Amerika uzun yıllar yalnızlık politikası ile siyasetini sürdürmüştür. Bu politikanın sonuçları 20’nci yüzyıl itibarıyla dünya siyasetine yön verecek şekilde ortaya çıkmıştır.

Amerika’nın uluslararası alanda dikkat çeken en önemli liderlerinden biri F. Roosevelt’tir. Amerika’nın artık büyük devlet olması gerektiğine inanmış bir lider olan Roosevelt, güç odaklı bir diplomasi benimsemiştir. Aynı zamanda bazı komşu ülkelerin iç işlerine karışarak, o ülkeler üzerinde hegemonya sağlamaya çalışmıştır. Silahsızlanmayı reddeden Roosevelt, güç dengesinden ziyade dünyada *hegemon* bir güç olma hayali kurmaktadır. Roosevelt’in 1904’te Japonya’nın Rus donanmasını yok ettiği zaman yaptığı memnuniyet açıklamaları, bu duruma verilebilecek en iyi örneklerdendir. Çatışmaların sonunda Japonya ve Rusya’yı barıştırdığı için, Nobel Ödülü alan ilk Amerikalı olan Roosevelt, güç dengesinden ziyade hegemonik güç olmanın daha önemli olduğunu başkanlığı süresince birçok olayda ifade etmiştir. Her ne kadar Roosevelt başarılı olsa da Amerikan düşüncesine şekil veren liderlerin en başında Woodrow Wilson gelmektedir.

Wilson, Amerika’yı *barış polisi* olarak nitelemiştir. Wilson’ın Amerika’ya kazandırdığı

demokrasi götürme kavramı, ilerleyen yıllarda birçok hatalı kararın da sebebinin oluşturmuştur. (s. 40) Ancak bu durum, günümüzde birçok ülkenin Wilson'ın vizyonundaki demokrasi anlayışıyla yaşadığı gerçeğini değiştirmemektedir.

Kissinger, modern devlet sisteminin kurucusu olarak gördüğü Kardinal Richelieu'yu önemsemektedir. Richelieu başarıya ulaşma konusunda her yola başvurabilecek liderlik özelliklerine sahiptir. Richelieu'nun, uluslararası ilişkiler literatüründe yer alan güç dengesi yani *raison d'etat* kavramının ilk mimarlarından olduğu düşünülmektedir. Richelieu yönetim süresi boyunca uyguladığı taktikleriyle Almanya'nın uzun yıllar kaderini belirlemiştir. Kissinger'ın anlattıklarıyla bir değerlendirme yapıldığında, Richelieu'nun dönemin en iyi diplomatı olduğu söylenebilir.

Fransa'da 14. Louis döneminde uluslararası sistemde yükselişte olan liderlerden diğeri de Hollanda (Habsburg) kralı Wilhelm'dir. (s. 67) İngiltere kraliçesi Marry ile evlenen Wilhelm, dolaylı şekilde İngiltere kralı da olmuştur. Yaşadığı döneme şekil veren liderlerden biri olarak anılan Wilhelm, Birleşik Prusya'nın kurulmasında önemli rol oynamıştır.

Wilhelm, Kissinger'ın, kitabının büyük bölümünde de üzerinde durduğu *güç dengesi* kavramının öncüleri arasındadır. Güç dengesini tanımlarken Kissinger'ın dikkat çektiği en önemli nokta, büyük devletlerin oynadığı rollerdir. Büyük devletler arasında bir devlet belirgin şekilde yükselişe geçtiği zaman, diğer devletler doğal olarak kendi varlıklarından endişe ederek birleşme ihtiyacı duymaktadır. Bu bağlamda güçlü devlete karşı güç dengesi oluşturmak için birçok devlet bir araya gelebilmektedir.

Kissinger, güç dengesi (*raison d'etat*) kavramının Bismarck döneminde *realpolitik* kavramına dönüştüğünü düşünmektedir. (s. 99) *Realpolitik*, güç hesabı ve ulusal çıkar üzerine odaklanmaktadır. Günümüzde *realpolitik*, amaca ulaşırken ne gerekiyorsa yapılmasını ifade etmektedir.

Almanya'nın birleşmesi ile birlikte Avrupa'nın ortasında çok güçlü bir devlet ortaya çıkmıştır. Uzun zamandır endişe edilen Almanya sonunda birleşerek güç dengesinin merkezine yerleşmiştir. Ancak Almanya her ne kadar güç dengesinin merkezinde yer alsada Rusya daima terazinin diğer tarafını dengeleyen bir devlet olarak varlığını korumaktadır. Rusya bu dönemde güvenlik terimini *yayıma* ile aynı anlamda kullanmaktadır. (s. 134) Bu bağlamda Kissinger'a göre Ruslar, kendilerini 3'üncü Bizans Devleti olarak nitelemektedir. (s. 141)

Kissinger, kitabında İngiltere'ye değindiği noktalarda, bazı lider değişimleri üzerinden yorumlar getirmektedir. Örneğin Disraeli'nin yerine gelen Gladstone, İngiltere'nin dış politikasını realist perspektiften uzaklaştırmıştır. Dindarlığı ile ön plana çıkan Gladstone, ılımlı ve barış yanlısı politikaları nedeniyle Wilson ile benzerlik göstermektedir. (s. 154) Ancak Wilson'ın aksine Gladstone, Hristiyan birliği kavramı üzerine de yoğunlaşmıştır. *Diplomasi* kitabında ifade edildiği üzere Gladstone, "*Müşterek hareket, bencil istek için ölümcüldür*" sözünü birçok kez

gündeme getirmiştir. (s. 155) Bu bağlamda değerlendirildiğinde, liderlerin ülkelerin vizyonlarını belirleme konusunda çok önemli olduğu bir yer tuttuğu anlaşılmaktadır.

Birinci Dünya Savaşı öncesi dönemde Fransa, gidişatın savaşa doğru evirildiğini düşünerek, uluslararası bir ittifak için birçok girişimde bulunmuştur. Ancak birçok ülke bu durumu ciddiye almamıştır. Çünkü Fransa ile Almanya'nın komşu ülkeler olması, Fransa'nın sorunlarıyla baş başa kalmasına sebep olmuştur. Burada jeopolitik durumun önemi ortaya çıkmaktadır. Doğal olarak birçok devlet, tehdidi fark ediyor olsa bile kendisine uzak olduğu düşüncesiyle göz ardı etmeyi tercih etmektedir.

20'nci yüzyılda ülkelerin benimsediği en önemli hedef, hem nükleer silahlardan korunmak hem de bunları kullanmaktan kaçınmaktır. Bu dönemde Almanya'dan ziyade Fransa'nın tavırları Almanya'nın savaş açmasına sebep olmuştur. (s. 164) Fransa'nın Almanya hakkında artan endişesi, Fransa'nın tüm sınır hatlarına yığınak yapmasına ve komşularının da kendi güvenliklerinden endişe eder hâle gelmesine sebep olmuştur. Bu bağlamda Kissinger'ın da söylediği gibi, "*Fransa'nın güvenlik arayışı, güvenlikten yoksun olmasının nedeni hâline gelmiştir.*" (s. 164) Elbette Almanya'nın tehdit edici ittifak diplomasisi de bu konuda etkindir. İngilizlerle yapılmak istenen deniz ittifakı çabası sonuçsuz kalınca, Almanya'nın deniz yatırımlarını artırması da İngilizlerin tehdit algısını yükseltmiştir. (s. 180) Ayrıca Almanya'nın sömürgecilikte geç kalmışlık saplantısı da İngiltere ve Fransa'nın Afrika'daki sömürgeleri hakkında endişe duymasına sebep olmuştur. Tüm bu süreçlerin sonunda, İngiltere ve Fransa doğal müttefik hâline gelmiştir. 1913'te Kaiser'in Osmanlı Devleti'nin ordusunu yapılandırmak için asker göndermesi süreci ise Rusya'nın endişesine sebep olmuştur. Kaiser'in tehdit edici diplomasisi arttıkça İngiltere-Rusya-Fransa niye ittifak içinde olduklarını bile tam olarak idrak edemeden kendilerini bir ittifak içinde, savaş alanında bulmuşlardır. (s. 188) Birinci Dünya Savaşı öncesi döneme girilirken Almanya birleşmiş, Fransa huzursuz hâlde ve Rusya ise iç karışıklıklarla dolu hâlde dikkat çekmektedir. Bahsedilen bu durumlar güç dengesinin, *realpolitik* ile iç içe geçmiş hâline önemli bir örnektir.

20'nci yüzyıla gelindiğinde, ülkeler realizmin doruk noktalarında politikalar uygulamaktadır. Birçok ülke için temel hedef sınırsız silahlanmadır. Kissinger, Fransa'nın başlıca hedefinin Alsas-Loren olduğunu ve hem ekonomisini güçlendirmek hem de Almanya'nın ekonomik kaynağını kesmek amacıyla saldırı düzenlediğini değerlendirmektedir. (s. 197) Rusya'nın ise içerisinde yaşadığı olaylardan ötürü nefreti Almanya'dan tarafa dönmüştür. Bu durum hakkında Kissinger, Rusya'nın yok edilmiş bir Almanya görmek istediğini düşünmektedir. Almanya'nın Belçika'yı işgal etmesinin, İngiltere'de bu kadar büyük tepkiye yol açacağını muhtemelen değerlendirmemiştir. Çünkü İngiltere bu işgalden sonra doğrudan savaşa dâhil olmuştur. Buradan anlaşılacağı üzere, güç dengesi ortamı bozulmaya başladığında ortaya çıkan yangın, etrafta bulunan her şeyi etkilemeye başlamaktadır.

Tarafsız bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde, Almanya ve Rusya'nın bölgesel savaşını haklı gösterecek hiçbir neden yoktur. Ancak *realpolitik* anlayışın hâkim olduğu bir yüzyılda, savaşın kaçınılmaz hâle gelmesi normal olarak değerlendirilmektedir. Savaştan önce savaşın olumsuz sonuçlarının önemi hakkında konuşan bazı devlet adamları da mevcuttur. Bu konu hakkında Rusya İçişleri Bakanı ve sonradan Devlet Konseyi üyesi olan Peter Durnova'nın söyledikleri önemlidir. Durnova, Şubat 1914'te Rus çarına yazdığı memorandumda şöyle bir varsayımda bulunmaktadır:

“İngiltere'nin bir kıta savaşında önemli bir görev alma yeteneğinin olmaması ve insan gücü zayıf Fransa'nın, olasılıkla katı savunma taktiklerine başvuracağı gerçeği karşısında, askerî tekniğin bugünkü durumu göz önüne alındığı takdirde çok büyük kayıplar verileceği de düşünülürse, savaşın esas yükü kuşkusuz bizim üzerimizde olacaktır. Çok güçlü Alman savunmasında gedik açacak vuruş, bizim vuruşumuz olacaktır.” (s. 201)

Durnova'ya göre, yapılan fedakârlıklar boşuna olacaktır. Zafer kazanılsa dahi Rusya aleyhinde son derece büyük bir mali yükün oluşacağını düşünmüştür. Ayrıca Almanya'nın savaş tazminatı ödeyecek durumda olmamasını da kaçınılmaz olarak nitelemektedir. Durnova'nın savaşa karşı olmasının en önemli nedeni, *“savaşın kaçınılmaz olarak sosyal devrime neden olacağı”* şeklindeki tahminidir ki *“bu ilk önce, yenilen ülkede olacak ve oradan da yenen ülkeye sıçrayacaktır”* ifadesi bu durumu kanıtlar niteliktedir. (s. 202) Nitekim Durnova, bu konuda haklı da çıkmıştır. Lenin'in Rusya'da gerçekleştirdiği devrim bunun en net göstergesidir.

28 Haziran 1914'te Franz Ferdinand, Bosna-Hersek'i işgal etmenin bedelini ağır ödemiştir. Sonrasında da kaçınılmaz süreç patlak vermiş ve Birinci Dünya Savaşı başlamıştır. Yaklaşık 20 milyon insan hayatını kaybederken, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu da dâhil, İngiltere hariç hanedanlıkların tümü yok olmuştur. Aslında Birinci Dünya Savaşı'nda asıl belirleyici bazı faktörler de mevcuttur. Rusya'daki Bolşevik Devrimi (1917-1922) sonrası, Rusya'nın Brest-Litovsk Anlaşması yaparak askerlerini geri çekmesi bunlardan biridir. Tarihin tekerrür ettiği noktalardan biri de Versay Anlaşması'nın imzalanmasıdır. (s. 218) Bismarck'ın daha önce Fransa'yı işgal ettiğinde savaşı durduran anlaşmayı imzalattığı yerde sıra Fransızlara geçmiştir. Fransızlar da tarihi tekerrür ettirerek, aynı tren vagonunda Versay Anlaşması'nı Almanya'ya imzalatmıştır.

Savaştan sonra Amerikan başkanı Woodrow Wilson, dünya barışını sağlamak üzerine yoğun çaba sarf etmiştir. Bu bağlamda self-determinasyon ve barış kavramlarını dünyaya duyurmaya çalışmıştır. Wilson'ın çağrısına İngiltere'den yanıt gelmiştir. Milletler Cemiyetinin kurulum süreci bu şekilde başlamıştır. Milletler Cemiyetinin kurulması sürecinde Wilson bizzat çalışmalara katılmıştır ki bu da Wilson'ın sonraki seçimleri kaybetmesine sebep olmuştur. *Wilson Prensipleri* denilen kavramlar, bu sürecin sonunda dünyaya duyurulmuştur.

Kissinger, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra güç dengelerinin yeniden yerine oturmaya başladığını ifade etmektedir. Almanya'nın, İkinci Dünya Savaşı'ndan önceki dönemde bu kadar hızlı toparlanmasındaki en önemli etken, G. Stresemann'ın *realpolitik* diplomaside çok etkin olup Versay Anlaşması'nı göz ardı eden birçok sanayi girişimi gerçekleştirmesidir. Kissinger, Locarno Paktı ile yeniden dünya düzeninin kurulduğunu ve Almanya'nın batıda yenilmesine rağmen, doğuda Rusya'ya karşı galip geldiğini ifade etmektedir. (s. 269) Bunun sonucunda Almanya, Milletler Cemiyetine katılmıştır. Birinci Dünya Savaşı sonunda İkinci Dünya Savaşı'na giden sürecin analizini yapabilmek için liderlerin bireysel açıklamalarına odaklanmakta fayda vardır. Çünkü en belirgin durumlardan biri, liderlerin, Birinci Dünya Savaşı'ndaki kazanımlarını ve kayıplarını şahsileştirmeleridir. Bu durum uzun vadede olumsuz sonuçların temellerini atmıştır.

Milletler Cemiyetinin uzun süreli devam etmeyeceğinin ilk işaretini Mançurya'yı işgal eden Japonya göstermiştir. 1933'te Adolf Hitler, Almanya'da iktidara gelmiştir. Hitler 18 ay içerisinde parlamentodaki kendine rakip olan üyeleri etkisiz hâle getirerek, liderliğini çok kısa süre içerisinde ciddi şekilde pekiştirmiştir. Aynı zamanda Hitler, özgürce silahlanabilmek için 1934 yılında Milletler Cemiyetinden ayrılmıştır. Stresemann ile aşamalı olarak delinen silah ambargolarına, Hitler iktidara geldikten sonra iyiden iyiye dikkat edilmemeye başlanmıştır. (s. 280-286) Hitler bu girişimleri karşısında oluşan tepkilere, uluslararası arenada yaptığı etkili konuşmalarıyla karşılık vermiştir. Hitler'in siyasetini belirlerken en önemli *realpolitik* hamlelerinden biri, Rusya ve İngiltere ile çatışma ortamı oluşturmamak üzerine gösterdiği çabalarıdır. Stratejik bir güç dengesi uygulayan Hitler, savaşın sonuna kadar bu sayede ülkesinin önünü açmıştır.

Hitler, İngiltere ile savaşmak istememesinin yanı sıra, dönemin İngiltere başbakanı Chamberlain de benzer düşünceler sahiptir. Kissinger, Hitler ile Stalin'in anlaşmasını, çalışmamızın ilk bölümlerinde bahsettiğimiz Richelieu ile Türk sultanının el sıkışmasına benzetmektedir. Avrupa'nın bunu engellemek amaçlı yaptığı girişimleri fark eden Hitler, 1939 yılında Rusya ile saldırmazlık anlaşması imzalamıştır. Ancak Hitler, Majino Hattı'nı 13 günde geçerek Fransa'yı işgal ettiğinde, savaş kaçınılmaz şekilde başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı'nda anlaşılması zor konulardan biri de *casus belli*'nin (savaş sebebi) ne olduğudur. (s. 307-317)

İkinci Dünya Savaşı'na değinmek gerekirse, savaşın sonunda Rusya küresel bir güç hâline gelmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nin küresel güç olması endüstrinin gelişimiyle ilgiliyen, Rusya'nın küresel güç oluşu Stalin'in ve askerî kabiliyetlerinin manevraları ve başarılarıyla bağdaştırılmıştır. Kissinger'a göre Hitler'in tek planlamadığı konu, savaşı nasıl sonlandıracağı sorunsalıydı. (s. 336) Kissinger; Hitler ve Stalin arasındaki stratejik savaşı şu şekilde değerlendirmektedir: “*Stalin, Hitler'in mantıklılığı üzerine kumar oynadı ve kaybetti; Hitler, Stalin'in hemen çökeceği varsayımı üzerine kumar oynadı ve o da kaybetti. Ancak Stalin'in*

hatası düzeltilebilir nitelikteyken, Hitler'in hatası öyle değildi." (s. 348)

İkinci Dünya Savaşı sonrası süreçte uluslararası sistem yeniden şekillenmiştir. Bu bağlamda çift kutuplu hâle gelen dünyada, Amerika ve Rusya arasında fiziki olduğu kadar siyasi anlamda da güç mücadelesi meydana gelmiştir. Aslında Soğuk Savaş, Kissinger'a göre, Amerika ve Rusya'nın doğal farklılıklarının olduğu gerçeğini kabul etmeleri ile başlamaktadır. (s. 407) Amerika, barış ve demokrasi söylemleri üzerinde dururken, Stalin ise "*gerçek komünist inancını dile getirerek savaşın sebebinin Hitler değil, kapitalist sistemin kendisi olduğunu*" söylemektedir. (s. 421)

Amerika bir yandan Rusya'yı sınırlandırma politikası gereği Yunanistan ve Türkiye'ye ekonomik yardımlarda bulunurken, diğer taraftan Avrupa'nın Rusya'ya karşı kendini savunamayacağı endişesiyle Kuzey Atlantik Antlaşması'nın (NATO) kurulmasına öncülük etmiştir. (s. 438) Kissinger'a göre NATO, Amerikan politikasının ciddi şekilde güçlenmesini sağlamıştır.

Kissinger, Kore Savaşı'nı, sınırlandırma politikasının çıkmazı olarak nitelemektedir. Üç yıl boyunca etkili şekilde devam eden sınırlandırma politikasında, Marshall Planı ekonomik anlamda etkili olmuştur. Ayrıca Atlantik İttifakı'nın da Sovyet yayılcılığına karşı askerî bir güç dengesi oluşturduğu söylenebilir. Türkiye'ye yapılan yardımlar Doğu Akdeniz'in güvenliğini sağlarken, Batı Almanya'ya yapılan *havadan ulaşımın geliştirilmesi* fikri, Amerika'nın gerektiğinde savaşa hazır olduğu mesajını vermekte etkili olmuştur. (s. 454-472) Kore Savaşı, ABD'nin Çin'den sonra Kore'nin de Sovyetler Birliği ideolojisinin etkisi altında kalması endişesinden dolayı meydana gelmiştir. Ancak ABD, Kore'de Çin'den beklemediği şekilde güçlü bir askerî karşılık almıştır. Bunun sonucunda Kore 17'nci enlemden bölünerek, Güney Kore ve Kuzey Kore hâlini almış ve savaş sonlanmıştır.

Soğuk Savaş döneminin en önemli olaylarından bir diğeri de Süveyş Krizi'dir. Bu krizin temelinde Sovyetlerin, Orta Doğu bölgesine açılımı yer almaktadır. Mısır'da etkili bir lider olan Nâsır'ın başa gelmesi, Amerika ve Sovyetleri birçok yönden yeniden karşı karşıya getirmiştir. Sovyetlerin Çekoslovakya üzerinden dolaylı yöntemlerle bu bölgeye silah satması Amerika'nın tepkisini çekmiştir. Nâsır'ın, Mısır'ın uzun zamandır ihtiyacı olan Nil Nehri üzerine inşa etmek istediği Asuan Barajı, tansiyonu iyice yükseltmiştir. (s. 507) ABD ve Sovyetler Birliği hegemonik güç mücadelesi verirken, Nâsır da bu durumdan faydalanarak ülkesinin menfaatine bazı kazanımlar elde etme çabası içerisine girmiştir. Aslında Kissinger'a (2006) göre, Amerika'nın kendini Avrupa'dan koparması "*dünyanın her yerindeki olaya müdahale etmesi gerektiği*" hissini Amerika'ya sağlamıştır. (s. 529)

Kissinger, Amerika'nın Vietnam Savaşı'na girdiği dönemde Ulusal Güvenlik Danışmanlığı ve Dışişleri Bakanlığı yapmıştır. Bu bağlamda kendi döneminin olumlu nitelikteki olaylarına daha çok değinmektedir. Nitekim R. Nixon yönetimi Watergate Skandalı ile birlikte görevden

alındığında, dönemin kaynakları araştırıldığında Kissinger, Watergate Skandalı olmasaydı çalıştığı dönemin iyi bir dönem olduğunu savunmaktadır.

Kissinger'ın döneminde, Başkan L. Johnson döneminden devredilen Vietnam sorunu mevcuttur. Vietnam'da ne yapılacağı konusunda kararsız kalan Amerikan yönetimi, bu sorunsalı çözemeyerek yeni başkan R. Nixon'a devretmiştir. Dönemin Dışişleri Bakanı olan Kissinger, Vietnam sorunuyla ilgili ne yapılacağı hususunda, *onurlu bir çekilme* ifadesiyle Amerikan askerinin çekilme sürecini başlatmıştır. Bu sürecin sonunda Kissinger, Nobel Ödülü'ne layık görülmüştür. Doğal olarak *Diplomasi* kitabında da, çekilme sonrası yaşanan olumsuz olaylar göz ardı edilerek, konunun başarılı taraflarına dikkat çekilmiştir.

Soğuk Savaş döneminde nicelikler, yerini niteliğe bırakmıştır. Bu dönem, devletlerin diplomasi gücünün etkin ve yüksek olduğu dönemdir. ABD ve Rusya doğrudan çatışmaya girmeden, günümüze kadar bu sürecin devam etmesi, kuşkusuz bir diplomasi ve güç dengesi içerisinde mümkün olmuştur. Bu dönemde ABD ve Rusya'nın yanı sıra dolaylı yoldan etkilenen ülkeler de diplomasi sanatını etkin şekilde kullanmıştır. Diplomasi sanatı, elindeki az kaynaklarla/imkânlarla kendi devletin için elde edebileceğin en fazla faydayı elde edebilme sanatıdır.¹

Kissinger'ın kitabından anlayacağımız bir başka önemli konu ise *realpolitik* dengenin, uluslararası düzeni şekillendirmesidir. Çalışmada bahsedildiği üzere, uzun yıllar uluslararası düzeni idare etmiş bir durumun günümüzde nasıl evrildiği ya da yeniden gerçek anlamıyla uluslararası sisteme hâkim olup olamayacağı, önemli tartışma konuları arasındadır. Bu bağlamda Lenin'in *Emperyalizm* eserinde bahsettiği, "*sömürgecilik eski anlamıyla bitti, yeni dünyanın sömürgecilik anlayışı; yabancı ülkede faaliyet gösteren şirketler, markalar veya ülken adına gelir getirecek değerlerdir*"² ifadesinin tartışılması gerekmektedir.

Kitap, uluslararası ilişkiler alanıyla ilgilenenlere yararlı bilgiler sunmaktadır. Ancak ABD dış politikasını öğrenmek ve öngörebilmek için bu kitaba bağlı kalınmaması önemlidir. Okuyucuda, Kissinger'ın yöneticilik dönemine daha fazla odaklanılan bir çalışma beklentisi olsa da, Kissinger kendi dönemiyle ilgili detaylardan kaçınmıştır. Avrupa ve Rusya politikaları hakkında eleştirel yaklaşımını korumuş olan Kissinger, ABD dış politikası hakkında aynı özveriyi göstermemiştir. Tüm bunların yanı sıra kitap, dış politika yapıcılarını için bir baş ucu eseri niteliğindedir.

---

¹ Tanımlama yazar tarafından yapılmıştır.

² Vladimir İlyiç Lenin, (2003), *Emperyalizm: Kapitalizmin En Yüksek Aşaması*, Ankara: Eriş Yayınları, s. 111.